

Владислав УДОД,
студентка 3 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
ВСП «Фаховий коледж економіки,
права та інформаційних технологій»,
Науковий керівник: **Оганесян В. С.,**
кандидат економічних наук,
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Фаховий коледж економіки,
права та інформаційних технологій»,
ПЗВО «Кам'янець-Подільський Податковий інститут»,
Україна

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У сучасному світі формування ринкових відносин в економіці, та створення конкурентного середовища в країнах зумовлюють необхідність теоретичного обґрунтування та розробки практичного забезпечення стабільного та сталого розвитку підприємницької діяльності. В сучасних ринкових умовах господарювання особливо гостро постає питання про розвиток підприємництва в Україні. Його становлення і розвиток свідчать про те, що проблема підприємницької діяльності досить багатогранна.

Поняття «підприємство» є узагальнюючим, або збірним. Воно, по-перше, визначає підприємство як суб'єкт господарського права стосовно всіх форм і видів власності в Україні (організаційні форми і види підприємств). По-друге, це поняття є загальногалузевим, тобто взагалі визначає промислові (фабрики, заводи, шахти), будівельні, транспортні, сільськогосподарські, торговельні та інші підприємства.

З економічної точки зору, підприємство самостійно здійснює індивідуальне відтворення, тобто організовує виробництво, для чого наймає робочу силу, купує сировину і матеріали, напівфабрикати в інших підприємств, платить за це готівкою або бере в кредит, користуючись безготівковим обігом, свої товари продає чи тимчасово складає[1, с 110].

Глава 7 Господарського кодексу України [2] містить статтю, яка закріплює визначення поняття підприємство. Відповідно до Господарського Кодексу України, підприємство - це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших. Адже саме цей вид діяльності у відповідних умовах найкращим чином виявляє людську суть, допомагає прояву працівника як особистості [3, с 22-23].

Здійснюючи самостійну підприємницьку діяльність, працівник значно зростає як людина: він росте і професійно і інтелектуально. І це має цілком реальні позитивні наслідки для всього суспільства. Історія доводить, що підняти економіку, інші сфери буття до високого рівня розвитку можливо переважно через прояв членами цього суспільства їх господарської ініціативи.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року на всій території України введено воєнний стан, дія якого продовжена у встановленому законодавством порядку та діє й на сьогодні.

Очевидно, що вказаний правовий режим, який був введений на території нашої держави вніс багато змін, в тому числі пов'язаних із діяльністю юридичних осіб та фіз осіб-підприємців, а також пов'язаних із припиненням їх підприємницької діяльності під час війни [4]. 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24 лютого [5].

В Україні бойові дії руйнують фізичні активи підприємств. Частка підприємств, що перебувають під загрозою зникнення, у прифронтових та частково окупованих регіонах становить близько 45% для первинного сектору

(сільське господарство та видобуток), 35% — для вторинного (заводи, фабрики, промислове виробництво) та 37% — для третинного сектору (послуги) [6].

Вплив війни на малий та середній бізнес також відрізняється, залежно від галузі. Так, МСБ сфери послуг страждають через скорочення населення в містах, що викликає як скорочення попиту на окремі види послуг (готельний та ресторанний бізнес, салони краси, надавачі позашкільних освітніх послуг, тощо), так і скорочення пропозиції висококваліфікованих спеціалістів (ІТ сектор, експерти в сфері фінансових, дизайнерських та консалтингових послуг).

МСБ зі сфери обробної промисловості страждають через перебіг ланцюгів поставок компонентів, зростання вартості експорту та падіння попиту на кінцеву продукцію (довгострокові побутові товари, технічне обладнання, тощо).

Очікувано, що більшість підприємців в Україні розуміє, що поки триває війна, повернення на довоєнний рівень є малоімовірним. Утім, наразі в країні вже планується або діє низка урядових програм:

- для допомоги роздрібним торговцям продуктів харчування у пошуку регіональних постачальників;
- для координації виробників та роздрібних торговців з військово-цивільними адміністраціями та міжнародними організаціями;
- державної підтримки аграріїв;
- декілька програм пільгового кредитування.

Станом на початок серпня малому і середньому бізнесу було видано кредитів на загальну суму 134,7 млрд грн.

Попри це, велика кількість підприємців досі вважає такі заходи недостатніми для підтримки підприємництва та організації економіки воєнного часу. Тому, на нашу думку, урядові програми можна підсилити додатковими ініціативами.

По-перше, необхідно ввести адресну підтримку малого і середнього бізнесу на звільнених з-під окупації регіонах.

Найбільш постраждалі підприємства потребують індивідуальних фінансових інструментів на відновлення свого виробництва або прямого забезпечення засобами виробництва.

По-друге, доцільним було б створення виробничих кластерів, які об'єднуюватимуть переміщений бізнес із місцевим, що дозволить ефективніше організувати роботу, зокрема в питанні використання ресурсів.

Третій напрям — підтримка малого та середнього бізнесу при виході на ринки ЄС (послуги з вибору ринку, розробки експортної стратегії, отримання сертифікації) за допомогою ваучерів. Це дозволить бізнесу компенсувати зменшення попиту на внутрішньому ринку.

Четвертий напрям – перекваліфікація внутрішньо переміщених осіб. Внаслідок російського вторгнення значна кількість українців були змушені змінити своє місце проживання всередині країни.

У багатьох випадках ці люди емігрували в регіони з іншою структурою економіки і, отже, можуть відчувати значні труднощі з пошуком роботи. Місцеві державні центри зайнятості можуть запуснути програми перепідготовки для ВПО.

Потрібно розуміти, що зазначені шляхи підтримки діяльності бізнесу не є вичерпними і найкраще будуть діяти за умов відносної макроекономічної стабільності та зваженої фіскальної політики з боку уряду, що є особливо важливим завданням під час війни [6].

Список використаних джерел

1. Бандурка С.С. Поняття промислового підприємства. *Європейські перспективи*. 2014, № 1. С. 110-112.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. 22. 144 с.

3. Малиш Ю. Починаємо власний бізнес: відкриваємо приватне підприємство. *Все про бухгалтерський облік*. 2003. № 82. С. 29.

4. Припинення підприємницької діяльності під час війни: алгоритм дій щодо сплати податків і зборів. URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/12682_pripinennya-pdprimnitsko-dyalnost-pd-chas-vyni-algoritm-dy-shchodo-splati-podatkv--zborv.

5. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://cid.center/the-state-and-needs-of-business-in-wartime-survey-results/>.

6. Нове обличчя українського підприємництва. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/29/690937/>.

Галина ХРИСТЕНКО,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і менеджменту,
Любов ЯРЕМА,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і менеджменту,
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»,
Україна

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

В умовах конкурентного середовища інноваційний розвиток виступає пріоритетним фактором ефективного і сталого економічного розвитку агропромислового виробництва. Світовий досвід розвитку аграрного бізнесу підтверджує, що найбільш конкурентоспроможними є ті підприємства аграрного бізнесу, які використовують досягнення науково-технічного прогресу, інноваційні й ресурсозберігаючі технології у виробничій, організаційній та маркетинговій діяльності.

В умовах аграрних трансформацій проблема пошуку способів активізації інноваційних процесів в аграрному секторі економіки з урахуванням реального стану галузі і підвищення на цій основі ефективності її функціонування залишається ще недостатньо розкритою.